

законодавства, оскільки в попередній редакції Кодексу відмова у відкритті провадження у справі перешкождала повторному зверненню до суду з таким самим позовом. Новели щодо досліджуваної проблематики в цивільному судочинстві потребують переосмислення й перевірки часом, оскільки саме з моменту звернення до суду та на етапі відкриття провадження або відмови у його відкритті починається реалізації самого права на судовий захист.

Список літератури

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV // Офіційний Інтернет-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

УДК 347.91/.95

Керноз Н. Є., старший викладач кафедри цивільного, господарського права і процесу

Хадієва Е. Р., студентка гр. КПр-163

Чернігівський національний технологічний університет

(м. Чернігів, Україна)

СПРАВИ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ЮРИСДИКЦІЇ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ПРОБЛЕМНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Конституційна реформа щодо правосуддя та подальше реформування цивільного процесуального законодавства своїм запровадженням мали на меті приведення до міжнародних стандартів справедливого судочинства, наслідком чого стали суттєві зміни законодавчого регулювання класичних процедур цивільного судочинства (наказного, позовного та окремого провадження), а також введення нового поділу позовного провадження на спрощене і загальне, що потребує детального аналізу на предмет доцільності поділу та досконалої законодавчого врегулювання справ, що відносяться до юрисдикції позовного провадження.

З 15.12.2017 набрали чинності зміни до Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України, Кодекс) [1], який було викладено в оновленій редакції відповідно до Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 № 2147-VIII.

Новелізація цивільного судочинства через поспішність не є досконалою, зокрема, неузгодженим залишається питання щодо повноти викладення окремих положень статті 19 ЦПК України. На сьогодні нею неоднозначно закріплені справи, що відносяться до юрисдикції загальних судів та порядок у якому вони можуть бути розглянуті.

Вперше на законодавчому рівні в одній статті 19 ЦПК України вказані не тільки різновиди цивільного судочинства: 1) наказне провадження;

2) позовне провадження (загальне або спрощене); 3) окреме провадження [1], але зроблена спроба їх ідентифікації через законодавче закріплення їх призначення, в тому числі через перелік справ який в т.ч., який на нашу думку, є неповним.

Відповідно до ч. 3 ст. 19 ЦПК України призначення наказного провадження: розгляд справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо. Даному виду непозовного провадження присвячений Розділ II ЦПК України, а перелік вимог розширений на відміну від попередньої редакції ст. 96 й виписаний в ст. 161 оновленого Кодексу.

Призначення окремого провадження уніфіковано виписано в ч. 7 ст. 19 і одночасно в ч.1 ст. 293 ЦПК України: для розгляду справ про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов для здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав. Особливості здійснення окремого провадження виписані в Розділі IV Кодексу; категорії справ, які можуть бути вирішені в порядку цього провадження розширені: ч. 2, 3 ст.293, ст.315, ст.339, ст. 350-1, ст. 350 -7 ЦПК України.

Проаналізувавши положення ч. 4 ст. 19 ЦПК України зазначимо, що призначення спрощеного позовного провадження: розгляд певних справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи, в т. ч. малозначних справ, визначення яких надано в ч. 6 цієї статті: 1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (далі - ПМдПО); 2) справи незначної складності, визнані судом малозначними; справи, що виникають з трудових відносин; справи про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд. Аналогічний перелік міститься у ч. 1 ст. 274 ЦПК України. При цьому необхідно звернути увагу, що одночасні, дублюючі зміни як до ч. 4 ст. 19, так і ч. 1 ст. 274 Кодексу були внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» від 03.07.2018 № 2475-VIII.

На відміну від попередньої ст. 96 аналогічна їй оновлена ст. 161 ЦПК України із назвою «Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ» містить принципово нову норму щодо права вибору особи на звернення до суду з вимогами, визначеними у ч. 1 цієї статті або в наказному або в спрощеному позовному провадженні. Таким чином, в порядку спрощеного позовного провадження також можуть бути розглянуті вимоги: про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку; про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів

боржника; про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та 3 відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості; про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину - однієї чверті, на двох дітей - однієї третини, на трьох і більше дітей - половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку (далі - ПМ) на кожну дитину, про стягнення аліментів на дитину у твердій грошовій сумі в розмірі 50 відсотків ПМ, якщо вимоги не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб; про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів; до юридичної особи або ФО - підприємця про стягнення заборгованості за договором (іншим, ніж про надання ЖК послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення), укладеним у письмовій (в т.ч. електронній) формі, якщо сума не перевищує ста розмірів ПМдПО.

З приводу загального позовного провадження виникають ще більше труднощів, оскільки законодавець, при формулюванні величезної кількості змін, ймовірно, забув визначити і категорію справ, і спеціальний порядок застосування основного виду цивільного судочинства. Отже, в абз. 2 ч. 4 ст.19 ЦПК України виписано лише призначення загального позовного провадження: « для розгляду справ, які через складність? або інші обставини? недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні» [1]. Тому керуючись нормою посиланням, що міститься в ч. 5 цієї статті: «умови?, за яких суд має право розглядати вимоги про стягнення грошових сум у наказному провадженні, а справи - у загальному? або спрощеному? позовному провадженні, визначаються Кодексом», здійснюємо пошук відповідей на питання: 1) умови (критерії) якими має керуватися суддя при вирішенні питання в порядку якого позовного провадження (спрощеного або загального) здійснювати розгляд справи по суті? та 2) яка ж категорія справ вирішується виключно в порядку загального позовного провадження? Відповідь міститься аж в ч. ч. 3;4 ст. 274 ЦПК України, а саме: «...суд враховує: 1) ціну позову; 2) значення справи для сторін; 3) обраний позивачем спосіб захисту; 4) категорію та складність справи; 5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо; 6) кількість сторін та інших учасників справи; 7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес; 8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження» [1]. Чому зазначений перелік міститься в статті 274 ЦПК України, а не в статті 187 Кодексу з назвою «Відкриття провадження у справі»?

Більшість умов є оціночними, віддаються законодавцем на розсуд суду, крім ціни позову. Вона для загального позовного має перевищувати 500

розмірів ПМдПО; якщо ціна позову не перевищує 100 розмірів ПМдПО, то справа є малозначною (ч. 6 ст. 19 ЦПК України) і розглядається за правилами спрощеного позовного провадження. Але, якщо ціна позову від 100 до 500 розмірів ПМдПО, то в порядку якого провадження можуть розглядатися такі справи? Приєднуємося до авторів[2], які вважають що за такої ціни позову справа може розглядатися як у спрощеному так і у загальному позовному провадженні. Чому це не знайшло свого відображення в Кодексі?

В ч. 4 ст. 274 ЦПК України міститься перелік справ у спорах, які не можуть бути розглянуті в порядку спрощеного позовного провадження. За логікою можемо дійти висновку, що перераховані категорії справ розглядаються виключно в порядку саме загального позовного провадження. Відсутність імперативного закріплення переліку справ, що мають розглядатися в порядку загального позовного провадження, або в спеціальній статті з назвою «справи, що розглядаються в порядку загального позовного провадження», або статті 19 ЦПК України є вагомим недоліком для визначення виду провадження на практиці.

Отже, зважаючи на недосконалість та недоречність законодавчого закріплення категорії справ, які підлягають вирішенню виключно в порядку загального позовного провадження в ст. 274 ЦПК України, для полегшеного сприйняття й пошуку їх пересічними громадянами, враховуючи підхід законотворців щодо призначення аналогічного провадження в адміністративному судочинстві, пропонуємо: по-перше: абзац 2 частини 4 статті 19 ЦПК України викласти у такій редакції: «Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ: 1) що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів та поділ майна подружжя; 2) щодо спадкування; 3) щодо приватизації державного житлового фонду; 4) щодо визнання необґрунтованими активів та їх витребування; 5) в яких ціна позову перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; 6) інші вимоги, об'єднані з вимогами у спорах, вказаних у пунктах 1-5 абзацу 2 цієї частини»; по-друге, змінити зміст частини 2 статті 274 і викласти у такій редакції: «У порядку спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка інша справа, віднесена до юрисдикції суду, за винятком справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, зазначених у абзаці 2 частини четвертої статті 19 цього Кодексу»; по - третє, виключити частину 4 статті 274 ЦПК України.

Список літератури

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (станом на 03.05.2019 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20170803>.

2. Угриновська О., Гембара Г. Спрощене позовне провадження: законодавча регламентація та проблеми судової практики / О. Угриновська, Г. Гембара // Підприємство, господарство і право: Науково-практичний господарсько-правовий журнал. - 2018/2. - № 12. - С. 85-89.